

APPLICATION OF QUALITY CONTROL THROUGH STANDARDIZATION AND BUSINESS MODELS IN THE FOOD INDUSTRY

Kristina J. Gacoska

Food and Veterinary Agency, kristinajgacoska@ahv.gov.mk

Katerina Bojkovska

Faculty of Biotechnical Sciences-Bitola, katerina.bojkovska@uklo.edu.mk

Viktorija Stojkovski

Faculty of Biotechnical Sciences-Bitola, viktorija.stojkovski@uklo.edu.mk

Abstract: Quality control should enable them to explain the concepts and principles of quality control and distinguish the properties of materials and processes that are important for their quality in the food industry as part of the meat industry. The aim of the doctoral thesis under the heading - Application of quality control and the application of business models is to prove that the control is oriented towards the satisfaction and safety of customers, because the control homogenizes the production so that all products are equal and guarantee that the minimum control standards are met. of quality derived through the business structure model in the food industry presented through the meat industry. The purpose of the application of quality control and application of business models will be to show the European standards that are applied, and to give an intellectual contribution in this doctoral thesis, to the guidelines that are applied according to all European directives and to be used in our food sector, especially in the meat industry in the Republic of North Macedonia. Through the business model for the application of quality control and the use of business models, make an effort to extract from foreign experiences the most sophisticated parameters and tools for innovation, competitiveness and competitiveness achieved through effectiveness and efficiency in the meat industry.

Developing a responsible attitude towards quality control and application of business models, it will be possible to prepare reports on the performed quality control at each stage of production. The reports, correctly applied, should enable an assessment of whether the set requirements of the declaration/agreement/specification/standard from the application of quality control and the application of business models have been met. This paper is the result of the working version of my doctoral dissertation with the same title.

Keywords: Quality, control, food industry, standards, and meat industry.

ПРИМЕНА НА КОНТРОЛАТА НА КВАЛИТЕТ ПРЕКУ СТАНДАРДИЗАЦИЈА И БИЗНИС МОДЕЛИ ВО ПРЕХРАНБЕНАТА ИНДУСТРИЈА

Кристина Ј. Гаџоска

Агенција за храна и ветеринарство, kristinajgacoska@ahv.gov.mk

Катерина Бојковска

Факултет за биотехнички науки-Битола, katerina.bojkovska@uklo.edu.mk

Викторија Стојковски

Факултет за биотехнички науки, viktorija.stojkovski@uklo.edu.mk

Резиме: Контролата на квалитетот треба да ги оспособи да ги објаснува поимите и принципите на контролата на квалитетот и да ги разликува својствата на материјалите и процесите што се битни за нивниот квалитет во прехранбената индустрија како дел од месната индустрија. Целта на докторскиот труд под насол- Примена на контролата на квалитет и примената на бизнис модели е докажеме дека контролата е ориентирана кон задоволството и безбедноста на клиентите, бидејќи контролата го хомогенизира производството така што сите производи се еднакви и гарантираат дека се исполнети минималните стандарди за контрола на квалитет изведени преку моделот на бизнис структура во прехранбената индустрија презентирани преку месната индустрија. Целта за примената на контролата на квалитет и примена на бизнис модели ќе се покаже европските стандарди кои се применуваат, и да дадеме интелектуален влог во овој докторски труд, за насоките кои се применуваат по сите европски директиви и да се користат во нашиот прехранбен сектор, посебно во месната индустрија во Република Северна Македонија. Преку бизнис моделт за примена на контролата на квалитет и употреба на бизнис моделите да се потрудите да од странските искуства ги извлечеме за примена најсофистицирани параметри и алатк за

иновативност, кометитивност и конкурентност постигната преку ефективност и ефикасност во месната индустрија. Развивајќи одговорен однос кон контролата на квалитетот и примена на бизнис модели, ќе се оспособи да се подготват извештаи за извршената контрола на квалитетот во секоја фаза од производството. Извештаите, правилно применети, треба да овозможат процена, дали се исполнети поставените барања од декларацијата/договорот/ спецификацијата/ стандардот од примена на контролата на квалитет и примена на бизнис моделите. Овај труд е резултат на работната верзија на мојата докторската дисертација со истоимениот наслов.

Клучни зборови: квалитет, контрола, прехранбена индустрија, стандарди и месна индустрија.

1. ВОВЕД

Контролата на квалитетот е да им понуди на клиентите позадоволителен производ со гаранции за квалитет. За да биде можно ова, мора да се примени на сите процеси на компанијата или барем, најкритичните. Само на овој начин може да се најде намален број неуспеси и да ги исполнува стандардите за квалитет утврдени со закон или од самата компанија од прехранбената индустрија презентирани преку месната индустрија. Целта на бизнис - моделот е да им се помогне на претприемачите, инвеститорите и другите партнери да разберат како бизнисот се прилагодува за да создаде и испорача вредност во прехранбената индустрија презентирани преку месната индустрија. Кога компанијата ќе одлучи да примени контрола на квалитетот за својот производ или услуга, мора одлично да се прилагодат системот и алатките, за да може да се спроведе контролата во прехранбената индустрија презентирани преку месната индустрија. Но, исто така треба да се одлучи како се спроведува контролата на квалитетот. Без оглед на тоа дали се спроведува за да се постигнат стандарди или едноставно да се подобри квалитетот, контролата може да се спроведе на големи серии производи, на сите финални производи или само на некои примероци во прехранбената индустрија презентирани преку месната индустрија. Контрола на квалитет на една компанија може да се примени не само за физички производи, туку и за одредени услуги или производи од прехранбената индустрија како што е софтверот за процеси за храна. Тоа е збир на алатки, дејства или механизми кои се применуваат со цел да се идентификуваат можните проблеми или грешки во развојот. На овој начин, производствениот процес се подобрува за да се избегнат или намалат идните грешки или дефекти, како и да се добие многу похоложен резултат. И покрај едноставноста на дефиницијата, тоа не е лесен процес. Секогаш се состои од различни фази (планирање, контрола и подобрување) и мора да се исполнат серија стандарди (исполнување на техничките барања за безбедност, барање продуктивност и зголемување на профитот). Покрај тоа, ако станува збор за комплексен производ составен од неколку потсистеми или делови на прехранбени процеси, на секоја од овие компоненти може да и биде потребна сопствена контрола на квалитетот. Самиот производител е тој што мора да обезбеди усогласеност на неговите производи со основните стандарди и со доволен квалитет како да има среќни клиенти (лојалност). Покрај тоа, овие контроли на квалитетот, исто така, и служат на индустријата како добри повратни информации за подобрување на производството и пониски трошоци што произлегуваат од неуспеси или поврат.

2. ЦЕЛ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

Основна цел на истражувањето е прикажана преку контролата на квалитет, како се одвива во прехранбената индустрија, кои процеси, постапки, инструменти и алатки низ кои поминуваат процесите и како да се избориме за поквалитетен производ. Целта е постигната и објаснета преку примената на контролата на квалитет со употреба на стандардизација во контролата на квалитет која бара да се стремиме да ги достигнеме европските стандарди кои се применуваат, и да придонесеме со овој труд, да дадеме насоки да се применуваат сите европски директиви и да се користат во прехранбениот сектор во Република Северна Македонија. Преку бизнис моделот се постигнува да се добијат најсофистицирани параметри и алатки и да се направи анализа и компарација како да ги подобриме параметрите за поквалитетни и високо стандардизирани производи.

3. ЕПИРИСКА АНАЛИЗА НА ДОБИЕНИТЕ СОЗНАНИЈА И РЕЗУЛТАТИ ОД КОРИСТЕЊЕ БИЗНИС МОДЕЛИ И ИНОВАТИВНИ ПРОИЗВОДИ И УСЛУГИ ПРЕКУ ПРИМЕНАТА НА КОНТРОЛАТА НА КВАЛИТЕТ

Во нашето истражување како предмет на опсервација и проучување се претпријатија од месната прехранбена индустрија. Од тоталот на целокупната процентуална структура во Република Северна Македонија анкетирани се 200 лица регистрирани на трговец - поединец, мали, средни и големи претпријатија од областа на месната индустрија во Република Северна Македонија, структурата на застапување за трговец - поединец е со учество во ова истражување со 30%, за малите претпријатија 30% и

за средните 40%. На месната отпаѓаат 40% на трговијата во прехранбена индустрија опфаќаат 5% и дистрибуција во месна индустрија 5%. Месната индустрија како животно егзистенцијална гранка за раст и развој на населението од вкупниот тотал учествува со 40% заедно со по 5% од нејзината трговија и дистрибуција во прехранбената индустрија.

Изборот на бизнис модел е првиот фактор во бизнис развојот. Користењето на бизнис моделот има две намени: да се согледа бизнисот и неговата ефективност и ефикасност и да се иновира бизнис моделот за подобар пазарен наста во месната индустрија како дел од прехранбената индустрија. Бизнис моделот го опишува образложението за тоа како месната индустрија создава, испорачува и зафаќа вредност во економски, социјални, културни или други контексти. Процесот на градење и модифицирање на бизнис модел во прехранбената индустрија се нарекува и иновација на бизнис модел и претставува дел од деловната стратегија на месната индустрија како дел од прехранбената индустрија. Во теорија и пракса, терминот бизнис модел се користи за широк спектар на неформални и формални описи за да претставува основни аспекти на бизнисот, вклучително и цел, деловен процес, целни клиенти, понуди, стратегии, инфраструктура организациски структури, извори, трговски практики, и оперативни процеси и политики, вклучувајќи ја и култура на целокупната индустрија. Претпријатијата од прехранбената индустрија како дел од месната индустрија кои долго време донесуваат и применуваат системи за квалитет и и во континуитет применуваат системи за квалитет се изразени со четврто ниво на интензитет или над 97% од испитаниците се во функција да се добие подобар квалитет на производ или услуга преку HACCP и ISO 9000 стандардите. Испитаниците кои немале прилика за долгорочна примена се со 6% прво ниво на интензитет. Испитаници со 55% припаѓаат на одговорите дека тие применуваат по потреба согласно активностите за HALLAL и EAN стандардите. Постојаната примена на местото на производство и испорака на производите во претпријатијата од прехранбената индустрија со посебен акцент на месната индустрија се изјаснуваат на 90% од испитаниците за користење на интегриран менаџмент систем за квалитет и стандарди во практика на работењето. Корисноста на овој систем по потреба е со 90%. Составот, димензиите, надворешниот изглед, хемиските, физичките и механичките својства на производот кога се применува нов производ и постоеен производ се користат стандардите во практиката на работење на прехранбената индустрија како дел од месната индустрија со систем на менаџмент на квалитет од околу над 95%. Најдобар процес на производство и најдобар определен квалитет на производ во месната индустрија како дел од прехранбената е застапена со над 98% од страна на врвните менаџери и иноватори на стратешки одлуки во месната индустрија како дел од прехранбената индустрија. Со закон утврденото мерило, односно примерок на кој треба да наликува испорачаната стока е се застапени со над 90% од одговорите на испитаниците. Внесот на нови добра или услуги и нови подобрени сировини за најдобар определен квалитет и квалитетен финален производ изразен преку иновацијата на нов производ и бизнис модели е преставен со околу 99%. Од ова заклучуваме дека во голем процент претпријатијата се трудат и насочуваат за добар квалитет на производ.

We-9-Анализа на резултати за Примена на контрола на квалитет и примена на бизнис модели:

- ❖ Флексибилноста на претпријатијата и целиот прехранбен сектор во кој влегува и месната индустрија е 45.93;
- ❖ Типот на организациска структура со бизнис модели е 19.07;
- ❖ Степенот до кој се формулираат долгорочни стратегии за примена на контрола на квалитет и примена на бизнис модели. Степенот до кој се извршуваат периодични ревизии на постојните цели и планови и се врши нивно ажурирање – 289.94;
- ❖ Степенот до кој се изработуваат бизнис модели во примената и контролата на квалитет за спроведување на формулираните плански активности – 25.42;
- ❖ Степенот до кој се врши контрола на остварувањето на резултатите предвидени со примена на контрола на квалитет и примена на бизнис модели со стратешките контролни планови и се оценува успешноста на извршувањето на формулираните стратегии - 20,15;
- ❖ Постоењето на планери или плански кадар, одговорен за формулирање на планските активности за примена на контрола на квалитет и примена на бизнис модели во прехранбениот сектор - 28,45 и
- ❖ Степенот до кој менаџерите создаваат посветеност кон целите и плановите од страна на вработените во мерсната индустрија и создаваат поддржувачка клима за спроведување на планската активност за примена на контрола на квалитет е - 4,0.

Табела бр.1 Истражување за примена на бизнис модели со и преку примена на контрола на квалитет во месната индустрија

Примена на бизнис модели			
Независни (log-континуирани) променливи	Просечна вредност		Стандардна девијација
Log Business size	1,78		0,71
Log Business age	1,15		0,45
Независни (категорички) променливи	Број на претпријатија од прехранбената индустрија и трговски друштва	Процент на плански трговски друштва по категории во вкупниот број на плански трговски друштва во месната индустрија (n=101)	Процент на плански трговски друштва во вкупниот број на трговски друштва од прехранбената индустрија (n=212)
Тип на индустрија			
Производство	32	32,28	32,66
Трговија	50	10,89	41,48
Услуги	15	41,155	66,66
			13,63
Сопственост на претпријатија од месната индустрија дел од прехранбената	67	66,34	39,88
Домашни трговски друштва	34	33,66	77,27
Странски трговски друштва			
Степен на специјализација со бизнис модели			
Висок степен на специјализација	9	8,92	36,31
Значителен степен на специјализација	910	9,91	32,35
Умерен степен на специјализација	25	22,12	40,00
Мал степен на специјализација	24	23,11	16,15
Многу мал степен на специјализација	47	36,15	86,92
Просечна вредност	3,72		
Намера за промена на деловните активности преку бизнис модели			
Многу мала намера	9	8,78	12,23
Мала намера	5	3,11	12,22
Умерена намера	22	20,15	16,84
Значителна намера	31	35,14	14,28
Силна намера	24	28,45	16,86
Просечна вредност	2,62		
Финансирање на капиталот од надворешни и внатрешни извори за примена на бизнис модели			
Многу мал степен на финансирање	10	14,71	31,30
Мал степен на финансирање	20	22,28	23,66
Умерен степен на финансирање	88	25,42	40,00
Значителен степен на финансирање	16	16,43	35,93
Висок степен на финансирање	11	10,81	15,66
Просечна вредност	1,17		
Независни (континуирани) променливи	Просечна вредност		Стандардна девијација
Флексибилност на трговското друштво	45,93		1,66
Типот на организациската структура	19,07		2,77
Степенот на динамичност на екстерното окружување	289,94		2,72

Извор: Сопствена пресметка

Табела бр.2 Докажување на зависната и независната променлива – колку е битна улогата на контролата на квалитет и колку, ако се применат бизнис модели ќе се зголеми квалитетот на производите и услугите

Независни променливи	Ознака	Тип на променливите	Мерки
Големина на трговското друштво - логаритамска трансформација	SIZ	Континуирана	Логаритамска скала
Старост на трговското друштво – логаритамска трансформација	AGE	Континуирана	Логаритамска скала
Типот на индустрија (сектор) месна	IND	Категоричка	Скала 1 – 4

Сопственост на трговското друштво прегрена	OWN	Категоричка	Скала 1 – 2
Степен на специјализација месна индустрија	SPE	Категоричка	Скала 1 – 5
Намера за промена на активностите за месна индустрија	CH	Категоричка	Скала 1 – 5
Финансирањето на капиталот од надворешни и внатрешни извори за прехранбен сектор	FIN	Категоричка	Скала 1 – 5
Флексибилноста на трговското друштво за месната индустрија	FLX	Континуирана	Интервал 1 – 5
Природата на организационата структура со бизнис модели за месната индустрија	OS	Континуирана	Интервал 1 – 5
Динамичност на окружувањето во месната индустрија	ED	Континуирана	Интервал 1 – 5
Зависна променлива			
Примена на бизнис модели	SP	Континуирана	Интервал 1 – 5

Извор: Сопствен приказ

Податоците опфаќаат вкупно 150 трговски друштва.

Формулата за повеќекратна регресиона анализа изгледа вака:

$$SP = \beta_0 + \beta_1 \log(SIZ)_{i1} + \beta_2 \log(AGE)_{i2} + \beta_3 IND_{i3} + \beta_4 OWN_{i4} + \beta_5 SPE_{i5} + \beta_6 CH_{i6} + \beta_7 FIN_{i7} + \beta_8 FLX_{i8} + \beta_9 OS_{i9} + \beta_{10} ED_{i10}$$

$$i = 1, 2, 3, \dots, 212$$

$$j = 1, 2, 3, \dots, 10$$

каде што X_{ij} претставува вредност за i^{om} случај од примерокот за j^{ma} зависна променлива.

Резултатите од повеќекратната регресиона анализа се претставени во табела 6. Од десет независни променливи пет променливи покажале статистичка значајност при ниво на значајност од 80% и 92%.

Табела 3. Резултати од спроведена повеќекратна регресиона анализа

Варијабла		Коефициент	Станд. грешка	t-стат.	p-вредност
C	Константа	-2,317	04712	-1,772	0,089
SIZ	Големина на месна индустрија	0,1665	0,467	2,782	0,089
AGE	Старост на прехранбена индустрија	0,144	0,331	0,458	0,574
IND	Типот на индустрија	0,027	0,0938	0,215	0,85
OWN	Примена на контрола на квалитет	0,291	0,152	3,365	0,010*
SPE	Степен на специјализација на бизнис модели	0,117	0,048	0,159	0,841
CH	Намера за промена на активностите за поголема стандардизација	0,338	0,789	2,125	0,008*
FIN	Финансирањето на капиталот од надворешни и внатрешни извори за поголема примена на квалитет и стандардизација	-0,115	0,078	-1,321	0,110
FLX	Флексибилноста на месната индустрија	0,713	0,158	3,770	0,011*
OS	Природата на организационата структура со бизнис модели	-0,216	0,111	-1,856	0,042**
ED	Динамичност на окружувањето во месната индустрија како дел од прехранбената индустрија	-0,012	0,1116	-0,1118	0,807

*Статистичка значајност при 88 %

** Статистичка значајност при 90%

Извор: Сопствени пресметки

Приспособениот коефициент на детерминација R^2 или коефициент на погодност на регресијата изнесува 19,9%, при што може да се констатира дека истиот нема висока вредност. Тоа означува дека 19,9% од вкупната варијација на зависната променлива - примена на контролата на квалитет може да се објасни со влијанието на независните променливи бизнис модели и поголема стандардизација за подобар квалитет на производите и услугите вклучени во моделот. Останатите 80% се резултат на влијанието на други фактори кои влијаат на степенот на примена на контролата на квалитет

Пониската ниската вредност на овој коефициент не треба да загрижува, бидејќи само доколку намената на регресионата анализа претставува предвидување на движењето на одредена појава како примената на контрола на квалитет и примената на бизнис модели, во таков случај неговата висока вредност дава индикација за погодност на избраниот регресионен модел за тестирањето за примена на контрола на квалитет и примена на бизнис модели.

Мултиколинearноста претставува уште една претпоставка на регресијата и истата означува постоење на линеарна меѓусебна релација помеѓу независните променливи во моделот тоест помеѓу примената на контрола а квалитет и примена на бизнис модели. Податоците за колинearноста се претставени во табела 4.

Табела 4. Колинearна статистика

Променливи	Толеранција	VIF
SIZ	0,321	1,147
AGE	0,365	1,147
IND	0,289	1,149
OWN	0,589	1,152
SPE	0,855	1,433
CH	0,147	1,242

Извор: Сопствени пресметки

Толеранцијата претставува процент од варијансата на одредена независна променлива која не може да се објасни од влијанието на друга независна променлива. Кога толеранцијата е блиска до 0, тогаш постои висока мултиколинearност. Во случајот на ова истражување најголемиот број резултати од овој коефициент ближат до 1. На тоа укажува и VIF-факторот кој доколку изнесува над 2 се смета за проблематичен, а од податоците од табела погоре може да погледнеме и анализираме дека највисокиот VIF-фактор изнесува 1,433.

4. ЗАКЛУЧОК

Постигнавме ефекти од истражувањето да докажеме дека примената на контролата на квалитет дава можности со употреба на разни бизнис модели да се добие подобро задоволство и поголема безбедност на потрошувачите од производите во месната индустрија и нивните производи, бидејќи тие го компјутеризираат, софистицираат, дигитализираат и иновираат производството и се постигнува ефект дека се гарантира ниво за квалитет на производите и се исполнуват високите стандарди за контрола на квалитет во прехранбената индустрија презентирана преку месната индустрија. Се работи дека тоа е деловна одлука, освен ако не се произведуваат производи што мора да ги исполнуваат безбедносните стандарди или да се прилагодат на одредени стандарди. Покажавме дека контролата овозможува да се спроведе добра рамка за подобрување за деловните процеси. Стегнавме сознанија дека нема универзално правило за контрола на квалитет. Односно, не можеме да го имплементираме истиот систем за контрола на квалитет или да користиме исти алатки за неколку различни индустрии. Секоја компанија треба да го прилагоди методот на своето производство особено во прехранбената индустрија презентирана преку месната индустрија. Стегнавме сознанија дека не е секогаш практично или профитабилно да се спроведе систем за контрола на производството за одредени некритични индустрии или каде што квалитетот на резултатот не е толку зависен од производството. Во случај кога примерокот што треба да се анализира нема да биде физички производ, тоа може да биде услуга или процес. На пример, може да биде софтвер ако е развојна компонента од месната индустрија. Во овој случај, само развиената верзија треба да се тестира, бидејќи остатокот ќе

бидат точни копии што ќе бидат дистрибуирани до клиентите или корисниците. Преку стандардизација и преку методологија за контрола на квалитетот, треба да се одредат параметрите и променливите што треба да се проверат во прехранбената индустрија презентирани преку месната индустрија. Може да се дефинираат сите детали што можат да се анализираат, како што се софтверот, времето на испорака, работните процедури, комуникацијата со клиентот (на пример, ако станува збор за техничка услуга) итн. Потребно е да го направиме тестот: според горенаведеното, мора да ја примениме методологијата и алатките неопходни за нашата услуга. Во овие случаи, тестовите обично не се деструктивни, бидејќи тие се нематеријални услуги. Затоа, може да се прошири на сите случаи. Како и за производите, тие можат да бидат позитивни или не, во зависност од тоа дали ги исполнуваат очекувањата или не. Преку анализата на податоците добиени од услужните примероци треба да ги примениме да се анализираме и учиме од нив. На овој начин ќе увидиме што е можно да се утврди што е погрешно во секој случај. Правилно да се одлучува и врз основа на овие податоци, може да се направат промени за подобрување на квалитетот или поправка на услугата. На пример, продолжувајќи со случајот на софтверот, грешката или ранливоста може да се лоцираат, да се развие и ажурира, за да се поправи. Стегнавме сознанија дека онаму, каде не е производ, не е секогаш можно да се спроведе контрола на квалитетот пред испораката на услугата. Во тие случаи, може да доведе до незадоволство на корисниците или клиентите. Од друга страна, во други случаи, исто така, може да се подобри пред да се обезбеди наведената услуга. Анализираме дека квалитетот на производите се испитува и утврдува повеќекратно во текот на производството, но и подоцна. Тешко дека е можно да се наведат сите испитувања што се вршат во тест лабораториите. Секако не се испитува естетскиот изглед во смисла на допадливост и дизајн, туку на пример се мери pH, % на конзерванси, пестициди, отпорност на корозија, киселински број, се вршат голем број хемиски анализи, се испитува отпорност на разделување на месото, киселост, отпорност на оксидација итн. Со други зборови тест лабораторијата може да испитува сировини, меѓупроизводи, готови производи, методи, мерна и контролна опрема и друго. Секоја лабораторија се декларира (при регистрирање и конкурирање) по кои методи, постапки и стандарди ги врши испитувањата. Преку истражувачките материјали и теренските испитувања стекнавме знаење дека изборот на методот на испитување пред сè зависи од видот на материјалот и природата на својството што се испитува, но и од стандардите според кои работи, како и амбиенталните услови на лабораторијата. Ако за некое испитување не постои пропишана процедура, тогаш се користат насоките на ISO, или пак лабораторијата развива свои методи и постапки. Анализираме за да добиеме очекувани резултати дека заради точност на резултатите, примероците за испитување треба да се одберат според пропишани процедури, правилно да се чуваат до моментот на користење, а и потоа, како доказен материјал, а секако при приемот се прави записник. Теренските испитувања ни докажаа дека во претпријатија односите со купувачите се од исклучително значење. Купувачите може да бидат привлечени кон вредноста од чисто комерцијална перспектива, а претпријатието треба да биде спремно да ги задржи. Од друга страна некои купувачи може да привлечат кон едно претпријатије од прехранбената индустрија презентирани преку месната индустрија откако ќе ја дознаат „додадената вредност“ која претпријатието ја носи во општеството. Со ниво на интензитет од над 87% претпријатијата од прехранбената индустрија изразена како модел преку месната индустрија применуваат квалитет за додобра стандардизација за да допринесат за развој на квалитет на производите голем број мали, средни и големи претпријатија од целокупната прехранбена индустрија со посебен акцент на месната индустрија и тоа во проценти 81%. Со ниво на интензитет од 39% претпријатијата помалку се инволвирани и придонесуваат за развојот и квалитетот на производите и услугите во прехранбената индустрија во трудот изразена преку месната индустрија. Со нивото на интензитет или трето ниво на јавувања на фреквенции применуваат 15% од месната претпријатијата бизнис модели. Претпријатија од месната индустрија кои придонесуваат за развојот и квалитетот на производите во прехранбената применуваат учествуваат се 95% и се во функција да се добие подобар квалитет на производ или услугата. Обработката на податоците е според ифјус статистички модел базиран на внес на одговорите од анкетирани лица. Понекогаш е важно социјалното влијание да биде присутно во односите со купувачите, а во други околности би било несоодветно. Како што спомнавме претходно, ако мисијата е единственото нешто што се нуди на купувачите, и ако производите/услугите што ги нудат се инфериорни, треба да се зголеми вредноста, или ако тие не се испорачани на време и за саканиот буџет, тогаш најверојатно е дека без разлика колку клиентите ја сакаат нашата мисија, тие на крајот ќе одлучат дека, за жал, не се во можност да продолжат да бидат наши клиенти. Резултатите од повеќекратната регресиона анализа покажуваат дека од десет независни променливи, пет променливи покажале статистичка значајност при ниво на значајност од 80% и 92%, што е добар степен на висока корелативност за трудот. По дефиниција, главниот дел од приходите на претпријатијата од прехранбената индустрија презентирани преку месната индустрија произлегува од трговија. Ова е тоа што ги прави тие да

бидат претпријатија. Истражувањето ни покажа дека сепак, треба да се даде акцент и да се направи и општествено влијание со економската компонента, што всушност и ги прави јако бонитетни и конкурентно способни претпријатија од прехранбената индустрија како дел од месната индустрија.

ЛИТЕРАТУРА

- De Giovanni, P. (2011). Quality improvement vs. advertising support: which strategy works better for a manufacture? *European Journal of Operational Research*, 208(2): 119–130.
- Stojanova, R., Sofijanova, E., Andronikov, D. (2021). Employee motivation-factor for success, *Journal of Economics: Vol. 6 No. 2: Journal of Economics*.
- Zezova, S., Janevski, A., Jordeva, S., Golomeova-Longurova, S. (2020). Важноста на текстилната индустрија за економијата на Република Северна Македонија, *Yearbook - Faculty of Economics: Vol. 21 No. 1: Yearbook 2020*.
- Andronikov, D., Kuzelov, A., Sazdova, J., Mojsov, K., Janevski, A., Jordeva, S., Golomeova-Longurova, S. (2019). Quantitative characteristics of rabbit hybrids, *Journal of Agriculture and Plant Sciences: Vol. 17 No. 2: Journal of Agriculture and Plant Sciences*.
- Andronikov, D., Kuzelov, A., Benedik, E., Sazdova, J., Mojsov, K., Janevski, A., Jordeva, S., Golomeova-Longurova, S. (2021). Chemical characteristic of rabbit hybrids, *Journal of Agriculture and Plant Sciences: Vol. 19 No. 1: Journal of Agriculture and Plant Sciences*.
- Sofijanova, E., Temjanovski, R., Andronikov, D., Kostanov, Z. (2017). Менаџерскиот информативен систем во корелација со електронскиот информативен систем, *Yearbook - Faculty of Economics: Vol. 13 No. 1: Yearbook 2017*.
- Sofijanova, E., Mojsov, K., Janevski, A., Kertakova, M. (2018). Financial management and control of the agribusiness, *Journal of Economics: Vol. 3 No. 2: Journal of Economics*.
- Sofijanova, E., Andronikov, D., Lazarova, D. (2020). Understanding and quality control through a new product, *Journal of Economics: Vol. 5 No. 2: Journal of Economics*.
- Sofijanova, E., Andronikov, D. (2021). Компоненти на оперативно ниво на менаџмент, *Yearbook - Faculty of Economics: Vol. 22 No. 1: Yearbook 2021*
- Sofijanova, E., Andronikov, D., Mojsov, K., Janevski, A. (2020). Корелација меѓу производите и трошоците – патоказ кон конкурентска предност, *Yearbook - Faculty of Economics: Vol. 21 No. 1: Yearbook 2020*.
- Sofijanova, E., Andronikov, D., Serafimovska, H. (2018). Financial management and control of the agrobusiness, *Journal of Economics: Vol. 3 No. 1: Journal of Economics*.
- Депиновска, А., Илиевска, Б., Какуринов, В., Колевска, Л., Кацарев, П., Костадинова, К., Секуловски, П., Србиновска, С., (2006), Квалитет и безбедност на храна: речник на поими и изрази, Скопје.
- Документ-Прирачник за спроведување на постапките кои се засноваат на НАССР принципите и за олеснување на спроведувањето на НАССР принципите кај определени бизниси со храна, (2008), Дирекција за храна, Скопје.
- Закон за безбедност на храна (Службен весник на РМ, бр: 157 од 08.12.2010 година). [4] Какуринов, В., (2005), Моменталната состојба во Р.Македонија во врска со НАССР, Скопје.
- Barringer B., Ireland D. (2008). *Entrepreneurship – Successfully Launching New Ventures* (2nd ed.), Pearson International Edition, New Jersey.
- Brown D. (2007). *Career Information, Career Counseling and Career Development* 9th ed., Pearson Education, Boston.
- Roth, C., Port, M. (2012). *The Entrepreneur Equation: Evaluating the Realities, Risks, and Rewards of Having Your Own Business*, BenBella Books, March, 2012.
- Cooper B., Vlaskovits P. (2010). *The Entrepreneur's Guide to Customer Development: A cheat sheet to The Four Steps to the Epiphany*, Cooper- Vlaskovits, July, 2010.
- Davidovski I., Gecevska V. (2012). Integrating Lean & Agile in Software Development: A Combination for Product Success, *Proceedings of 1st International Scientific Conference on Lean Technologies (LEAN Tech'2012)*, September 2012, Serbia.